

**FESTKULTUR
OG
ALKOHOL**

INDLEDNING

Festkulturen i den moderne vestlige bytilværelse har lange rødder. Selv om unges fester i dag foregår på en for mange voksne voldsomt overskridende måde, kan man finde beslægtede træk tilbage i tiden, i bondekulturen, i renæssancen og i antikken.

Politikeren Cicero fortæller i en tale, han i ca. 50 f. Kr. holder mod en af sine politiske modstandere, om hvordan denne lever et udsvævende og drikfældigt liv:

"Jeg holder det for overflødigt at udbrede mig om de følgende dages ædegilder, jubelen og frydeskrigene i dit hus, de kæmpesold, hvor du og dit kompagni af uhumske sviregaster drak jer fra sans og samling. Har du haft et ædru øjeblik i de dage? - Og imens gjaldede sangen og drønedede bækkenerne i din kollegas hus, medens han selv uden en trævl på kroppen dansede solo for alle gæsternes øjne; men ikke engang mens han hvirvlede sig rundt i dansen, påkom der ham en frygtsom tanke på lykkens gækkende hjul. Men Piso her, der ikke kan hamle op med sin kollega i liderlig dekadent forfinelse eller har øre for den højere musik, lå og hyggede sig i sit grækerselskabs stinkende pøl; midt i den almindelige landesorg var dette drikkegilde en fabel over hele byen. De kvanta af drikkevarer, han satte til livs, var så enorme, at de kun kan sammenlignes med de mængder, han brækkede op igen."²¹

1600-/1700-tallet bliver af eftertiden kaldt Den Store Nordiske Rus, og der berettes med forargelse om de hæmningsløse drikkegilder ved Christian 4.s Hof. Her drak kvinder og mænd på lige fod, og begge køn

optrådte med jævne mellemrum berusede i retten, ligesom man hører beretninger om daglig druk og beruselse.²²

I 1800-tallets anden halvdel blev der drukket tæt i større byer som København og Århus, især ved lønningsdag, og værtshuse var der nok af. Omkring 1870 blev der oprettet ca. 50 værtshuse om året i København og i begyndelsen af 1900-tallet var der op mod dobbelt så mange værtshuse pr. indbygger, som der er i dag. Kulturen var anderledes dengang. Den såkaldte pub-kultur, vi kender fra England den dag i dag, var dengang udbredt i København: Der blev spist (og drukket) frokost på værtshuset, og efter fyraften faldt man i hyggeligt drikkelag med venner og arbejdskammerater på værtshuset, hvis man vel at mærke var mand og ikke kvinde.

I 1840'erne anså man en mand for mådeholden, hvis han (kun) drak 2-3 snaps pr. måltid, og man skulle helt op på en ½-1 liter brændevin om dagen før man regnedes for umådeholden. Omkring 1880 var det årlige gennemsnitsforbrug af drikkevarer pr. dansker på 18 liter alkohol. I dag er det på ca. 9½ liter (mere end en fordobling siden 1960, men faldet fra 10,0 liter i 1995 til 9,3 i 2004), og for alle voksne (mænd og kvinder) over 14 år på godt 11 liter. For 100 år siden var det imidlertid stort set kun voksne mænd over 20 år der drak, hvilket betyder at deres gennemsnitlige forbrug var på ikke mindre end 67 liter om året!²³

Af samme grund blev der oprettet mange afholdsforeninger i perioden, ligesom der fra politisk hold

²¹ Leo Hjortsø: Rom. Gads Forlag, 1969. En Cicero Antologi, s. 167ff. Overs. Otto Foss.

²² Jf. Karen Elmeland: Tro og viden om alkohol og beruselse gennem tiderne, Spilletets regler, GODA

²³ Danmarks historie bd. 12, De nye klasser 1870-1913. Politikens forlag, 1978

blev taget flere politiske tiltag til at stoppe drikkeriet. I 1917 indførtes en særlig spiritussskat, der dog var langt under skatteniveauet i andre lande, fx England, Norge og Tyskland. Allerede i 1891 var der imidlertid indført en ølskat, og i 1903 nedsatte regeringen en Ædruelighedskommission, der bl.a. fik til følge at der blev gennemført en grænse for antallet af værtshuse ift. befolkningstallet. I USA indførtes der i samme periode (1917) generelt spiritusforbud (forbud mod produktion, salg og transport af alkohol) og i 1920 forbud mod indtagelse af drikkevarer med mere end ½ procent alkohol. Forbudet fik dog yderst trange kår, og i 1933 ophævedes det. Det interessante er imidlertid, at med den stigende danske velstand faldt spiritusforbruget i første del af 1900-tallet, mens den stigende velstand inden for de sidste ca. 40 år har haft den modsatte effekt!

Også på landet blev der i 1800-tallet drukket godt, men mest til særlige fester, hvilket ses af nedenstående tekst om livets og årets fester i bondekulturen. Dengang var festen lagt i faste rammer og begrænset til bestemte årligt tilbagevendende tidspunkter eller til visse livsrelaterede begivenheder (bryllup, barnedåb, begravelse etc.). Til disse lejligheder hørte der gerne bestemte drikkeviser, og det gjaldt også uden for Danmark. Et eksempel herpå er "*Trink, trink, Brüderlein trink*".

I vore dages moderne bykultur festes der meget oftere, og de traditionsrige fester fra bondekulturen spiller i den sammenhæng en meget mindre rolle, skønt de stort set har beholdt deres position som skelsættende begivenheder i livet. Især brylluppet

har fået en renæssance i nyere tid, men mere som brudeparrets stilige og følsomme selviscenesættelse med faste, indlagte ritualer og stramme regler for de indbudte gæsters adfærd og påklædning. Heroverfor står traditionen med polterabend, der ligeledes har fået en renæssance, men hvor reglerne er flydende, og hvor de aktive deltagere vilkårligt iscenesætter brudens eller brudgommens rolle efter for andre uforudsigelige regler og påfund, og hvor elementer af overraskelse og udfordring blandes med forsøg på ydmygelse og tvang over for "offeret". Jan Sonnergaards novelle "*Polterabend*" fra 1997 er et eksempel herpå.

Den moderne iscenesættelsestrang og narcissisme er ofte blevet forbundet med det stigende behov for stimuli, udskejelser og selvovervindelse eller risikovillighed. I novellen "*Som englens flyver*" fra 1993 beskriver Naja Marie Aidt en sådan person, der slipper taget i livet og flyder med, godt hjulpet af rusmidler, der dog her er narkotika af forskellig slags.

Behovet for udskejelser og selvovervindelse kender vi også fra forskellige kommercielle tilbud som fx Ung Rejs ungdomsture til billige feriemål med opgejlende guider, indlagte pubcrawls, diskoteksbesøg og fri bar. Ind imellem er der tilbud til de ekstra dristige i form af bungee jump el.lign. Hele konceptet anlægger en ungdommelig tone, der forsøger at skjule det egentlige kommercielle formål, men fremstår som lagt an på de unge kunders præmisser.

Reklamer og deres magt over ungdommen diskuteres i John Thorups artikel "*Flydende identitet*".

LIVETS OG ÅRETS FESTER I DANSK BONDEKULTUR

Der er i de fleste kulturer en nær sammenhæng mellem fester og rusmidler. Hvis vi går tilbage i tiden og ser på den danske bondekultur, møder vi bl.a. denne sammenhæng ved bondebrylluppet. Ved et typisk bondebryllup i begyndelsen af 1800-tallet bestod bryllupsmiddagen gerne af risengrød, klipfisk med sennep og smør, mens den senere i århundredet bestod af suppe med boller, peberrodskød og –sovs og lagkage til dessert serveret med øl og brændevin. Til kaffen og kagen fulgte vin. Det var dyrt at holde bryllup, og der skete med mellemrum at et bryllupsgilde kostede hus og gård. Derfor blev det i bl.a. i 1783 ved kongelig forordning bestemt: *"at der til bondebryllupper ikke måtte inviteres mere end 32 personer af begge køn. Under bryllupsmiddagen måtte der højst bydes fire retter mad. Både vin og kaffe blev forbudt."* Det fortælles imidlertid fra disse

fester, at folk havde svært ved at holde måde: *"Der var ingen måde hvad folk kunne proppe i sig ved sådan en lejlighed. En gang ved et bryllup i Seden var der en lille forladen kone Stine Didriks, der forspiste sig i den grad, at man måtte tumle hende ud på blegepladsen for at kurere hende"*.

Selve bryllupsfesten fortsatte efter middagen med dans til den lyse morgen: *"De unge dansede, og de gamle spillede kort og snakkede sammen. Efter midnat blev der igen budt mad, og det var også almindeligt at drikke punch."*

Det konstateres igen og igen i beskrivelserne af dansk bondebryllup, at der altid var tilstrækkeligt af 'de våde varer', så enhver kunne drikke så meget han ville. Det var også almindeligt, at man i nattens

Et bryllup på Samsø, tegnet af Knud Gamborg til Illustreret Tidende 28. december 1873. "Den unge mand og kone fulgtes nu ad omkring i stuerne, han med brændevin og hun med smørrebrød."

Fritz Syberg: Aftenleg i Svanninge bakker, 1900. Faaborg Museum

løb indlod sig på forskellige styrkeprøver, der endte i slagsmål. Dette ansås at være så almindeligt, at: "havde der ikke været slagsmål ved et bryllup, så blev der talt om det i lange tider efter brylluppet" (DFS)²⁴. Når morgenen kom, skulle gæsterne hjem for at hvile sig, inden festen fortsatte samme dag og den følgende dag. Ofte bød bryllupsgården også morgenmad til sine gæster, men så var det endelig tid til at tage hjem. Opbrudsstemningen skildredes i 1886 af Niels Pedersen Forhave fra Vust i Thy: "Men nu kommer den ene kudsk efter den anden ind ad gården. De har været efter befordringen, og får nu de andre råbt ud, som jo er noget vanskeligt; men endelig bliver der taget afsked, og nu vanker der for alvor finanssen til spillemændene. Endelig ruller den ene vogn efter den anden, hver til sin kant, for at

man kan få rusen sovet ud, hvad nok, efter hvad jeg kender, vil tage et helt døgn" (DFS)²⁵.

Men der var også andre festlige begivenheder i årets løb. En fast tilbagevendende fest var Sankt Hans festen. Om denne fest hedder det: "Når en pige kom i omstændigheder, sagde man, at det var, fordi Sankt Hans ormen havde stukket hende. Hun havde så måske deltaget ved 'våge-ilden', der Sankt Hans aften blev tændt på omegnens høje. Intet havde nemlig sådan ry for drukkenskab og usædelighed som disse sammenkomster, der gerne endte med dans i sommernatten til den lyse morgen. Der kendes ikke noget kongebrev mod nattevågen, men det vrimler med lokale forbud, der enten er udstedt af lensmanden og biskoppen i forening – eller af lensmanden alene."²⁶

24 Anniki Kaivola-Bregenhøj: Bondebryllup, Foreningen Danmarks Folkeminder, 1983

25 Ibid.

26 Ibid., s. 32

Undertiden forlagdes festen til kirken; også i ældre tid: Ærkebiskop Magnus Nielsen måtte i 1300-tallet flytte den hellige Magnhild fra Frelhoftø til Lund, da hendes grav i Freltofte var blevet profaneret. Messe holdtes sjældent, og kapellet var samlingssted for leg, dans, gæstebud og drikkelag. Det var altså ikke noget nyt. Og det fortsatte. I slutningen af det 15. århundrede omtaler Lunds synodalstatutter, at ærkebiskoppen har hørt, at det i visse kirker og kapeller på kirkegården har været skik at danse om natten på visse helgenaftener, især Sankt Hans og Budolfi. Man tager billederne ned fra alteret, synger upassende sange og udfører forskellige overtroiske ting. Men ellers var det især på en særlig høj, undertiden kaldet Dansehøjen, at man festede og dansede.

En særlig slags bondefest, kaldet gadelamsgildet, blev normalt holdt i foråret, gerne til pinse, men kunne også holdes på andre tidspunkter af året, fx også til Sankt Hans: "Gadelamsgildet kendtes i Danmark især fra det

østlige Jylland. Det var et led i ungdomslavens årturnus, ved hvilket hver karl fik tildelt sit gadelam, som hans partner ved årets legestuer (ungdomsfester), og som han var forpligtet til at være opvartende kavalier for, ligesom hun, gadelammet eller pinsekæresten, havde forpligtelser over for ham i det kommende år, fx at sørge for mad til gilderne. Der var tale om noget rent formelt, som intet havde – eller behøvede at have – med kærlighed eller sex at gøre."²⁷

Som det var pigens forpligtelse at sørge for mad, når de to mødtes, var det drengens forpligtelse at sørge for deres drikkevarer. Forud for en gadelamsfest drog de unge imidlertid ofte i flok rundt til gårdene for at invitere gamle og unge til at deltage, og samtidig bad de om bidrag til festen, bl.a. drikkevarer, jf. følgende afslutningsvers fra pinsevisen fra Homå på Djursland:

²⁷ Sankt Hans, glædens fest, Strandbergs Forlag, u.å. s. 76

Pinsebal på Heden. Maleri af Hans Smidth. Kunstakademiets Billedarkiv.

**Hav tak, kjære moder, for hvad jer gav,
vil vi i Jesu navn det lov'**

**Så beder vi mand og hustru om,
om I vil til vort gilde kom'**

**Og få godt øl og brændevin,
- Fryder eder i unge folk -
Og spil og dans til dagen sken.
Glæder eder i gamle ²⁸**

Fester, gilder og ungdom hænger sammen. I den danske bondekultur er der lang tradition for ungdomsgilder. Havde man ikke andre steder at holde gilderne, så holdt man dem i det fri, som vi har set. Det var her man mødte andre unge, blev forelskede og måske forlovede sig. Rammerne kunne være forskellige, ofte var der alkohol med i billedet, men ikke altid. I de perioder i 1800-tallet og begyndelsen af 1900-tallet, hvor vækkelserne fik tag i folk, blev alkohol bandlyst, og viserne blev afløst af salmer og evt. fædrelandssange eller såkaldt højskolesange.

²⁸ George Nellemann: Bogen om pinsen, s. 27, Foreningen Danmarks Folkeminder, 2003

SPØRGSMÅL

1. Hvordan brugte man i gamle dage fester, fx bryllupsfester, i forhold til hverdagen?
2. Hvilken rolle spillede alkohol tilsyneladende til den tids fester?
3. Hvordan adskilte bryllupsfesten sig fra fx Sankt Hans Festen, Pinseballet og Gadelamsgildet?
4. På hvilke måder adskiller den tids ungdomsfester sig fra ungdomsfester i dag? – Brug også billederne!

JAN SONNERGAARD: POLTERABEND

Det var først senere, jeg selv kom ind i billedet. Meget senere i forløbet af deres dag, hvis man tænker i *varen* og udlevet tid, men kun en smule, hvis man regner i timer, minutter og sekunder - det var efter den bratte opvågning i deres lejlighed i Slagelsesgade, efter morgenmaden, som Jesper og Per havde indkøbt, og efter tre flasker Gammel Dansk og to kasser øl, og efter Knuds ankomst med et kejtet, forelsket smil til Eva og en lille pose med musik fra starten af 90'erne, hvor han havde været en del sammen med Simon og drengene. Og efter introduktionen af Hanne og Iben, som udstrålede en stor glæde på parrets vegne, der gjorde Jesper og Per lidt kejtede og generte, selvom de langtfra var novicer. Pigerne smilede som små sole til Eva, og på alle måder var de anderledes end normalt, meget hemmelighedsfulde, og de ville *slet ikke* tale med drengene, for formerne skulle holdes. Og de så hammergodt ud i dagens anledning, så deres tavshed satte sit præg på drengene og selskabet som sådan.

Den pæne lejlighed var rengjort til det yderste, og Simon og Eva vidste jo godt, at der ville være en eller anden form for arrangement i dag.

Det var lidt akavet, og man mærkede tydeligt, at det her var afslutningen på noget. Men de unge mennesker havde svært ved at formulere deres blandede følelser, så det følte som en stor lettelse, da der lød råb og motorlarm fra gaden. Eva åbnede et vindue, kiggede ned og råbte:

- Nej, det er løgn!

Men Hanne og Iben gav sig ikke, og Eva skulle, hun havde simpelt hen ikke noget valg, og de to HA'er kørte hende bort, hele vejen op gennem Sjælland og ind til Rådhuspladsen i København, hvor de andre veninder ville stå parat, med tidsbestilling til bodymassage, og aftaler på Crazy Daisy efter midt dagen på Baron von Dy, og alt det andet, de havde

planlagt. Hele selskabet - alle seks - kikkede grinende ud af vinduet, da de to rockere kørte bort med Eva, og selvom Simon egentlig ikke kunne lide det, for han var jo en af dem, der ikke deltog særlig helhjertet i alt det der mediehalløj med bander ... så kunne han ikke lade være med at glæde sig en lille smule over hvor opfindsomme pigerne var, og hvor meget de lagde i det. Det er en kendt sag, at man ikke får HA til at køre sådan en tur for under titusind. Og så skal man oven i købet kende en, der kender dem i forvejen.

Men pigerne røbede ikke med et ord, hvad de havde tænkt sig, der videre skulle foregå med Eva, og de accepterede kun en enkelt Gammel Dansk mere før de forsvandt, ned mod stationen og ind til byen, ind og fejre hendes sidste aften i *frihed*. De var i lårkort og havde gjort det bedste, de kunne for at ligne fotomodeller fra tresserne. Touperet hår.

Og så startede drengene, og der kom tre mere, og de omfavnede Simon eller slog ham på skulderen og skreg: "Tillykke!", både Ib og Hønse og Allan. Især Allan var meget velklædt, med jakke og slips fra Tøjeksperten, og de havde øl med, og en pose med ting, mærkelige ting, som de ikke ville vise frem. Og en kasse med trægitre og lange rundstokke. Og poser med morgenbrød.

- Der er basser! - råbte Hønse, men det første der røg var selvfølgelig de to flasker Gammel Dansk, og en kasse øl. Simon fik ikke lov til at røre ret meget af morgenmaden, det var en del af spillet, han fik øl, og drengene spiste uden Simon, for han havde jo allerede spist mere end rigeligt, og det vigtigste var, at der var plads til sprut. Masser af sprut.

På slaget elleve forlod de lejligheden, og Hønse og Ib bar Simon i guldstol ned til stationen, og de havde anbragt en papkrone oven på hans hoved, og

Allan løb foran og banede vej, og han skubbede folk væk, mens han råbte:

- Simon er KONGEN ... -

Og det var lige ved, at de ikke nåede toget, for Knud og Per havde problemer i kiosken, hvor der var kø, så det var tæt på, at de ikke fik købt en kasse mere. Men de nåede det alligevel, og de tændte for ghetto-blasteren, og de gav sig til at spille musikken fra dengang i folkeskolen, og festerne, og militæret - musikken fra dengang de var et *fællesskab*.

Og måske er det ikke lige den slags kupeer, man drømmer om at tilbringe en times køretur i, når man lige har ordnet en hurtig, men ubehagelig forretning. Helt herude på Bøhlandet, i den danske provins. Men der var så overfyldt med pendlere i de andre kupeer, at jeg lod mig nøje og satte mig ovre i hjørnet, med ryggen mod en solid væg, dækket af et vindue til højre side. To meget stærke punkter i et eventuelt forsvar. En sikker base at arbejde ud fra, hvis det skulle blive nødvendigt, to vinkler elimineret. Stille og fredeligt, uden at vække opmærksomhed, tog jeg dagens avis og anbragte den foran ansigtet, så jeg faldt i et med kupeen. Nu var jeg ikke en person længere. Bare noget - og et »noget«, de var vant til at se i toget.

De opdagede mig ikke. For Per ville synge, og snart brølede de alle sammen:

- Vi har en chauffør, en chauffør ... - og de fik Simon op på ryglænet, og de sang:

- For han er en af vore ... en rigtig hængerøv! -

Og hver gang Simon blev udstillet, skulle han drikke dobbeltøl, og det flød ned over skjorten, og man råbte skåål. Han fik også ordre til at drikke Gammel Dansk, men det gled ikke ned hurtigt nok, så Allan måtte holde Simon for næsen, mens Knud pressede munden op og hældte ned i det nu helt åbne

og forsvarsløse svælg. Og der kom mere power på ghettoblasteren, og de åbnede øl med tænderne, alle sammen, bortset lige fra Simon, der aldrig havde lært det, så der måtte syv forsøg til, før det skummede ud over det hele, og han sandsynligvis brækkede en flig af en tand.

Lydniveauet steg, og det kørte op, og de bevægede sig længere og længere ud ad en tangent, og ingen af dem opdagede det før højttalerstemmen forkyndte: ”*Næste stop Hovedbanegården. Toget kører ikke videre*”. Så opstod der forvirring, og drengene fik travlt med at få orden på alt det, de havde medbragt.

Men det var et godt tegn, at de uden videre efterlod kassen og de tomme flasker. De var for højt oppe til at tænke over, at den repræsenterede en vis pengeværdi, og kun Hønse var uenig, men han var jo også kendt for at være lidt nærig. Da han ville tage den med og undskyldte sig med argumentet:

- Det er sgu da næsten en hund ... - råbte de andre indigneret:

- Hold nu for helvede op med at være så skide nærig, -

- Det er *Simons* dag i dag, -

Derefter tog de Simon i guldstol, ud af kupeen og hen ad perronen, og Knud råbte: Simon er Kongen, og Simon var rørt og stolt og glad, og trods den pænt store brandert de havde påført ham, tænkte han helt klart, og med alle sine følelser:

- De er mine venner ... -

De bar ham op på rulletrappen, og Ib løb op ad perronen og ud af banegården, ned på Reventlows-gade og ind i kiosken ved siden af Jernbane Cafeen, hvor han købte en kasse mere. Da de andre kom bærende med Simon, stod han allerede på det aftalte sted med kassen, ved det skarpe hjørne på Isted-

gade. Han gjorde V-tegn til dem - og de gik hen til Halmtorvet og bunkeren på midterrabbatten over for ”Reden”, hvor junkierne plejer at sidde, når de har fikset, og så blev Simon *klædt ud*.

Da de forlod det betændte område, var Simon i sparke- dragt som en baby, og Knud betalte en narkoluder for at følge med i en time, og lægge an på Simon. Ottehundrede.

Jeg skyndte mig væk. Ind til City, hvor jeg fik byttet mit slips hos Brødrene Andersen. Og bagefter satte jeg mig på den ene af Nørgaard brødrenes snobbarer. Den hedder ”Norden”. Jeg satte mig ved et bord i udkanten af den udendørs gruppering og bestilte en flaske *Cremant*, som desværre viste sig at være uinteressant. Det var sandt at sige noget, jeg havde smagt adskillige gange før - man kan kalde det et industriprodukt. Men det tog sig så pænt ud, og jeg elskede tanken om at ligne en *bonvivant*. For en stund. Inden de uundgåeligt ville dukke op.

Det var ganske vist alt for dyrt, men jeg blev på intet tidspunkt forurettet over den manglende intensitet i smagsoplevelsen. Min placering var perfekt. Der var uhindret udsyn til de to gågader, og intet ville undgå min opmærksomhed. Jeg kunne vente så længe det skulle være.

Det varede længe. Men så var de der.

Man kunne høre dem på lang afstand. Deres gang var slingrende, og de gik ind i alle der kom i vejen, og der var en øresønderrivende *larm* fra ghettoblasteren. For det var fire timer senere nu, hvilket ingen af dem havde haft godt af. De burde have sovet. Simon havde tydeligvis ikke bestilt andet end at *savne* Eva den sidste halvanden time, og det var jo ikke det, der var meningen.

Han så forfærdelig ud. Han var i kyse og sparke- dragt, og halvdelen af ansigtet havde de malet *rødt*,

som på et prostitueret spædbarn. Han stoppede tilfældige på gaden og råbte: ”Tre kys: En krone”, og ”To kondomer for et knald”, men der var et eller andet galt, for han var mærkeligt modvillig, og de fremmede morede sig ikke. De trak sig blot væk, som om de snarere blev skræmte end opmuntrede over optrinnet.

De slog sig ned på Cafe Europa, i den diametralt modsatte ende af pladsen, ca. 100 meter væk, og de dannede en enklave midtfor, idet de anbragte tre borde ved siden af hinanden. Og de gav Simon den obligatoriske badetur i Storke-springvandet, hvorefter de af de medbragte trædele samlede en *kravle-gård*, og kommanderede ham ned i den.

Herefter blev der bestilt mexicanske øl og tequilaer og whisky til dem alle sammen, lige på nær Simon, som havde sin egen sutteflaske med mælk og vodka. Og hver gang han prøvede at sige noget råbte de:

- Sengetid! - .

Og de fandt massageannoncer i formiddagsavisen og tre pornoblade fra klubben på Istedgade, og snart diskuterede de højlydt, hvor de kunne skaffe sådan et ”pattebarn” ind, så han ikke fremstod som et rent kvaj og en jomfru på den store dag i morgen.

Og jeg bestilte mere laks, og en flaske til, mens jeg observerede optrinnet og i mit stille sind frydede mig over, at alt hvad de gjorde så ganske afgjort modsvarede mine forventninger.

For snart blev der sagt noget, Simon ikke kunne opfatte som andet end *krænkende*. En lille bemærkning, spøgefuldt ment, om Evas fysik. Sådan set harmløst nok, og meget, meget uskyldigt i forhold til alt det de ellers kunne finde på at sige til hinanden. Men det blev gentaget, og Allan råbte:

- Din kone har ikke patter ... hun har et yver... - og Ib råbte:

- Muuh, - og Simon syntes jo ikke, han kunne

sidde sådan noget overhørigt. Så han trådte ud af kravlegården og ikklædt sparkedragt, mælkeskæg og kyse råbte han:

- Sig det en gang til, din bøsse, - og så rejste de sig op og gik over, og puffede til Simon, og repeterede deres ”muuh”, og gav sig til at smække lussinger.

Det var mit indtryk, at de havde været oppe og slås alle sammen, på kryds og tværs, for sjov og på skrømt, og at de havde oplevet lidt af hvert gennem tiderne, men altid havde givet hinanden hånden bag-efter og været lige gode venner for dét. Og at det her langt fra var det vildeste, de havde været ude for.

Men noget var galt. Det var som om man selv på afstand kunne mærke en falsk tone. Og en af lussingerne var desværre en hel del hårdere, end han nogensinde havde været ude for. Så Simon slog igen, og den *sad*, så Allan vaklede. Og instinktivt hakkede Ib, for han var den der blev mest aggressiv, når han var fuld, og han ramte meget rent, og Simon blev bange og sparkede ud som han engang havde lært, og kom til at bruge mere styrke end godt var, og det, der blot havde været kammeratligt drilleri endte med nærkamp.

Det gik galt. Men desværre kunne jeg ikke rigtigt se *hvordan*. Herovrefra så man kun nogle sammenfiltrede mennesker, og det mest usædvanlige var sådan set al larmen. Men så eskalerede det, og jeg observerede en serie hurtige bevægelser, møbler, der fløj ud på pladsen, og to, der gik ned. Og et skud og en vældig damp, der stod op i en sky ved fortovscafeen, og folk der flygtede med tårer i øjnene.

Da skyen forsvandt og udsynet blev klart igen, så jeg en ung mand tage tre skridt baglæns, vaklende og ikklædt en sparkedragt, som blev mere og mere rød. Og tumulten hørte op, og jeg kunne se, at alle i nærheden var *bange*.

For skikkelsen faldt sammen på fliserne, og den rystede mærkeligt og unaturligt, og der dannedes en blodrød sø, hvor han lå, for gasprojektilet var gået direkte gennem højre øje.

Der blev ganske stille, og de rørte sig ikke ud af pletten. Dette gjaldt også fodgængerne på de to gågader. De stoppede op og frøs fast og stirrede på den livløse skikkelse ud for den stilfulde café. Og i ti sekunder stirrede de unge mennesker fåret på hinanden. Så gik de i panik.

Og mens alle begyndte at løbe forvirret rundt mellem hinanden og råbe og skrigte og ringe 112 på deres mobiltelefoner - der tænkte jeg:

Ak, hvor er mennesket dog skrøbeligt, når det stilles over for universets fundamentale magter ...

Og denne tanke affødte associationen:

Den stærkeste magt af disse må være den, der binder atomerne sammen i stabile strukturer - det, man i forgangne tider kaldte GUD

- men næst efter er den stærkeste magt den, atom-bomben frigør, når den spalter atomet og udløser en kolossal sprængning, som netop tilintetgør de før så stabile strukturer.

Dette må være de to største magter, vi har.

Men den tredjestørste magt må være den, som manifesterer sig som kærlighed imellem mennesker - konkluderede jeg, og derefter knappede jeg jakken, bandt mit nye slips og smilede pænt til den lamslåede tjener - hvorpå jeg forlod fortovscafeen.

Jan Sonnergaard: Radiator. Gyldendal, 1997

NAJA MARIE AIDT: SOM ENGLENE FLYVER

Den vinter var unægtelig meget kold og frostklar, og vi følte os skingert enestående når vi sejlede hen over de glatte gader i det sene daggry, sortklædte og magre. Kun gadelygterne afslørede vores stikkende pupiller, og faktisk sejlede vi ikke. Vi fløj. Men ellers var der mørke. Hele tiden mørke. Vi så bare hinandens skygger, og bevægelserne trak hver dag nye mønstre - vi gled imod hinanden og mødtes tæt og hårdt, og trak os så tilbage for at finde ny forløsning i et møde, en ny krop.

Vi ville så gerne flyve. Det varede hele vinteren, og vinteren føltes uendelig lang det år. Lang og hvid og kold.

Huset skulle vist nok rives ned til foråret. Rummene var store og fugtigt kølige, malingen skallede af væggene; løsrevne ord og sætninger stak ud af murværket, sprøjtet på med sort farve. En næsten konstant tone af akustik rungede i de højloftede, tomme værelser.

Det var et ubeboet hus. Men nogen boede her. Creepy boede her, og flere andre. De boede her på spredte madrasser, med deres guitarer og krybdyr, med deres fulde og tomme flasker rullende rundt på gulvet, med deres små, hvide bunker speed og kokain og forskelligt andet i plasticposer og lukkede rør, gemt i lommer og aflåste boxe. Spejle og barberblade. Smykker der tungt hang ned fra tynde håndled og unge, urolige halse.

Vi farvede vores hår, sort eller hvidt eller rødt, og klædte os stramt i gummi og læder. Pigernes strømper var sønderrevne og gik til midt på låret, og sådan skulle det være. Vi ville have det sådan; dybere og mørkere og mere endeløst for hver dag der gik. For hver blæsende nat. Lade vores hjerner eksplodere og se det lys der altid følger med. Når syner og dæmoner tager over og kroppen følger de hemmelige stier som er så fulde af smertelig lyst.

Creepy var den eneste stabile i huset; vi andre kom og gik. Hans værelse lå øverst oppe i bygningen, man måtte kravle op ad en smal stige, og det eneste lys han havde var et ultraviolet lysstofrør, der hang over et stort bur. En slags varmelampe. I buret boede Plexus, en fire meter lang anakonda kvælerslange, fuldvoksen og gul med fine, sorte tegninger. Creepy fodrede den med rotter og marsvineunger. Han glemte aldrig dens spisetider, og forstyrrede den ikke under fordøjelsen.

Midt i rummet stod en lang, sort kiste, indlagt med hvidt satin, plettet af flere års brug. For Creepy sov i kisten, og han kneppede i kisten. Han havde boret fem-seks huller i låget, så man kunne få luft når man sænkede det ned over sig. Hullerne lignede små stjerner på en mørk himmel, når man så dem nedefra, lyset trængte igennem dem: lilla, hysterisk lys fra neonrøret. Et sort stykke stof dækkede for det lille tagvindue i Creepys værelse. Der lugtede på en særlig måde, af Creepy, hans tøj og sæd og hud, og af Plexus, sandet i bunden af buret, rester fra dens måltider. Af støv og kød. Fra et søm i loftet hang en hvid maske med en stor, rød mund og dinglede. Tøj og sko flød i bunker på gulvet. Ud over kisten var der kun ét møbel: en lav reol langs den ene væg. Der stod en død fugl i sprit og et lille skrin af mørkt træ. I det gemte Creepy sit stof. Klikket fra låsen når han åbnede det og trak en lille pose op. Fornemmelsen af sød kulde i nakken.

Alle pigerne var vilde med Creepy, han var så grim og så sød og så hård ved os i kisten, og det elskede vi også, for det var som om vanviddet løftede os helt op til Gud, når vi lå under stjernerne, nøgne på det kølige satin, og lod os splitte ad. Af Creepys voldsomme, desperate stød og hans skarpe negles vold, der trak røde spor hen over

huden. Creepy elskede kun Plexus, men han behøvede os. Det sagde han. Han sagde vi var hans dukker, og kendte ikke forskel på vores navne. Men vi var alligevel navnløse den vinter, så det spillede ingen rolle.

Creepy, derimod, han havde sit navn, sit værelse og han havde Plexus. Han havde oven i købet, som den eneste af os, et job. Han lavede gum-mimasker til horrorfilm og var så eftertragtet, at han også leverede til udlandet. Pengene han tjente var for det meste kridhvide, og han tjente godt. For han tog så mange baner han havde lyst til, og det var ikke så få igen. Til gengæld var han ikke nærig, når det kom til at dele goderne; man kunne altid være sikker på et ordentligt sus, hvis man gik med Creepy i kisten. Vi var virkelig ret vilde med ham.

Om aftenen og om natten tonsede høj, høj musik ud af højttalerne og fik væggene til at ryste. Vi rystede også selv, vi dansede og dansede og bankede vores hoveder mod hinandens klingende isser.

Vores næser var tørre og irritable af at snuse til himlen. Vores kønsdele var fulde af små rifter og sår, for vi lagde kokainen direkte på dem, og jeg må tilstå det virker. Som supplement til den egentlige rus. Håndjern og lænkers utålmodige raslen voksede ud af mørket, når musikken var forstummet, korte, dirrende skrig brød morgens stilhed. Kors blev flået af deres kæder og efterlod mærker på dunkende halse. Vi bed hinanden til blods.

Det var da foråret nærmede sig med sit skarpe lys. Til sidst var synet og lugten af blod det eneste der løftede os højt nok op. Og vi ville jo så gerne flyve. Vingerne groede næsten ud på vores rygge når tænder og små, skarpe knive mærkede os for hinanden. Lod os mærke.

Jeg spejlede mig mens jeg skrabe fine baner af sne sammen med rystende hænder, og følte mig meget smuk og usårlig. Jeg kiggede op på

Creepy. Han sad og betragtede mig i tasmørket som en sort skygge med det glatte, kronragede hoved lidt på skrå. Han smilede til mig. Jeg var virkelig ret vild med ham.

Vinteren var begyndt at opløse sig selv, tø-sneen dryppede fra taget og de første knopper stod længselsfuldt svulmende fra træernes nøgne grene. Under Creepys himmel blinkede de lilla stjerner fortryllende, og eksploderede i et lyslav der fyldte hele kisten. ”Du ligner en Barbiedukke der gerne vil dø” hviskede Creepy hæst og støn-nende, han fastholdt mine brystvorter i et langt, skærende greb mellem sine negle. Jeg lo højt og vuggede på det polstrede satin. Jeg syntes fuglen baskede med vingerne i sin spritopløsning.

Vinteren havde unægtelig været lang, vi var så forrevne af al den kulde.

*

Hun sagde at det var et godt trip. At det holdt. Hun sagde at jeg skulle blande mig udenom og lade hende være i fred. Hendes latter var blid og fuld af hånlige foragt. Hun lo faktisk meget den vinter, mere end normalt, skingert og klart, mens hendes hænder fór nervøst hen over armene og brystkassen. Hun gned sin hud, glattede og strøg og kradsede sin hvide hud, og hun kastede med hovedet så hendes lange hår var i konstant bevægelse. Under håret flakkede øjnene, hun snøftede og fugtede læberne med tungen.

Vores mor havde for længst givet op. Kun når hun fandt gamle polaroidfotos frem af os, som små piger med flettet hår og afdansningskjoler, græd hun. Slukkede sin cecil, der hang i mundvigen, med tårer. Ellers ingenting. Som om Sisse allerede var død. Men hun var meget levende den vinter, meget urolig og levende. Sisse for helvede, sagde jeg, og prøvede at fastholde hendes blik. Hun lo bare.

Snart opgav jeg at sige særlig meget og nøjedes

med at lukke hende ind når hun, på de mærkeligste tidspunkter af døgnet, ringede på min dør. Selvfølgelig ville hun have penge. Og selvfølgelig kunne jeg ikke lade være med at give hende dem. Hun plagede, som om det var slik hun ville have, som om vi var børn og hun havde tømt sin godtepose alt for hurtigt, mens jeg havde sparet et helt lager op i skrivebordsskuffen - ængstelig som jeg er.

Hun var et grådigt barn, min lillesøster, og meget charmerende. Også denne vinter. Frygtelig charmerende, med den mest koket klingende latter man kan tænke sig. Hun var slet ikke klar over, hvor træt hun var blevet. Jeg lagde hende i seng og sov med armene om hende for at passe på, at hun ikke forsvandt mens jeg drømte. Men hun forsvandt altid. Når jeg vågnede var hun væk, kun det krøllede sengetøj og hendes lugt i rummet afslørede at hun havde været der. I lang tid vidste jeg ikke hvor hun tog hen så tidligt om morgenen, og jeg følte mig ensom når hun sådan bare tog af sted uden at sige farvel. Men hun kom hjem til jul.

Vores mor, hendes fyr Kaj og jeg vandrede rundt om et lille, overpyntet juletræ i deres fælles lejlighed på Gl. Køge Landevej. Det var lidt sølle det hele, tre voksne mennesker og en hel juleforestilling. Vores mor havde skjult to kasser øl under køkkenvasken. Sådan noget opdager jeg altid. Kaj var allerede fuld da han kom, men vi lod som om. Og vi var midt i kaffen, da hun pludselig stod i døren. Med stjerner i øjnene og alt for lidt tøj på.

”Er der ingen gaver til mig?” spurgte hun babyblidt og kastede sig i en lænestol.

Vores mor tændte en cecil og kiggede nervøst på Kaj. Men han var ligeglad. Han gav sig til at lægge kabaler på sofabordet. Hun fik en tallerkenfuld lunken andesteg og en af mine gaver. Jeg havde fjernet til-og-fra etiketten i køkkenet. Så kastede hun håret tilbage og gned sine bare over-

arme. Rejste sig hurtigt og tog jakken på.

”Jeg er altså nødt til at gå nu” sagde hun og kyssede os begge to på kinden. Hendes armbånd klirrede, hun rørte næsten ikke trapperne med fødderne da hun løb ned. Som om hun fløj.

Så drak vores mor sig fuld helt åbenlyst, hentede fotoalbummet frem og gav sig til at klynke. Jeg strøg hende over det tørre, permanentede hår og slukkede de elektriske lys på juletræet. Kaj gik på værtshus. Det var den jul.

”Sig ikke noget til Kaj” sagde vores mor inden hun faldt i søvn på udtrækssengen, ”men jeg stak hende altså en femhundredemand. Nu der ikke var nogen gaver til hende ...”

Jeg tog en taxa hjem, julenat var tåget og der faldt en smule våd, spredt sne, som smeltede næsten inden den nåede jorden.

Det var lidt efter nytår at jeg en dag var nødt til at finde Sisse. Eller var det i begyndelsen af februar? Jeg ringede til nogen af hendes veninder; det sædvanlige cirkus med at de dækker over hende og ikke vil fortælle noget og er meget uskyldige. Jeg havde sådan en lyst til at tæve Sisse, gennemtæve hende simpelthen, fjerne smilet fra hendes læber, lyden af hendes klokkerene latter der forfulgte mig ind i mine mest utydelige drømme. En dag ringede en pige, der sagde at hun hed Tina til klinikken (jeg arbejder støt og roligt som klinikassistent hos en tandlæge). Om jeg ledte efter Sisse. Om jeg ville vide hvor hun var. Et hus i den indre by, hun havde ikke den nøjagtige adresse sagde hun og lagde på.

Jeg travede rundt i regnen efter arbejdstid, i mørke eftermiddage. Jeg ledte efter min ustyrlige søster der er så sulten og ingen mæthedserfølelse har.

Det var en temmelig stor bygning, gammel og forfalden, regnen strømmede fra et utal af huller i tagrende og nedløbsrør. Jeg fik øje på huset ved

sekstiden om aftenen, og vidste med det samme at det var det rigtige. Stemningen omkring huset var netop så dystert og opgivende og hermetisk tillukket, som jeg havde forestillet mig det, da hende Tina ringede. Jeg gik ind ad en stor dør. Den var ikke låst, en støvet trappeopgang tog imod mig.

Jeg fik et chok, da et afsindigt brøl overdøvede regnens dryppen udenfor og lyden fra mit tøj, når jeg bevægede mig. Jeg mærkede hvor bange jeg blev, jeg begyndte at svede. Jeg kunne lige så godt have vendt mig om for at gå igen, jeg er alligevel gået fra så meget i årenes løb, men noget fik mig til at blive og bevæge mig i retning af lyden. Jeg åbnede flere døre, og gik igennem flere hærgede rum. Gamle maskinhaller eller noget.

Lyden af mennesker der råbte og talte, og brag af forskellig lydstyrke, blandede sig med dette brøl, der med mellemrum fyldte hele huset, og fik hårene på mine arme til at rejse sig. Ingen tog notits af mig, da jeg pludselig stod i døråbningen og var iblandt dem. En syv-otte stykker var der vel, måske flere, et væltet bord i midten af rummet, mælk og juice og yoghurt flød på gulvet. De havde tilsyneladende spist morgenmad. Der lugtede surt, der var tilroget, ansigterne lyste hvidt i halvmørket. Jeg ledte efter Sisses ansigt. Hun var næsten ukendelig. Hun sad på hug op ad en væg og røg på en joint.

”Dårlig tjald” hørte jeg hende snøvle, sløvt og henvendt til ingen.

Jeg ville springe hen og tage fat i hende. Jeg ville putte hende i lommen i min varme dynejakke, bære hende ud herfra og lægge hende i en dukkeseng, vugge hende væk fra denne larm. Men jeg kunne ikke bevæge mig.

En vanvittig fyr med bar overkrop og en levende slange om halsen smadrede en guitar op mod stenvæggen. Hans lange hår var gennemblødt af sved, sveden drev ned ad hans bryst. Han brølede; det var ham som brølede. Slangen rejste stift

sit hoved ud fra hans krop, hver gang lyden voksede i hans strube for at overdøve alt.

Også mit bankende hjerte, mit stikkende åndebræt.

Nogen rejste uengageret et par af de væltede stole. En lagde sig til at sove under et vindue. En ung pige med et dødningehoved tatoveret på sin nøgne skulder, gav sig til at kysse en lille, skaldet fyr lidenskabeligt. Han var fuldstændig kronraged, selv øjenbrynene var væk. Han tog fat om hendes bryster og klemte til. Hun lagde hovedet tilbage og lukkede øjnene. Sisse gav jointen videre til en anden pige.

”Dårlig tjald” sagde Sisse.

Pigen nikkede længe og sugede dybt.

Den vanvittige fyr med slangen smed guitaren over i et hjørne, den landede med et dumpt brag. Ham der havde lagt sig til at sove, samlede den op og begyndte at spille på den. Bøjet over gribebrættet, skjulte det lange hår både hans ansigt og guitaren.

”Fed spade ...” mumlede han, ”fed spade - er det Joes eller hvad?”

”Det er kraftædeme ikke Joes, din lille impotente stodder” skreg den rasende med slangen og gik faretruende hurtigt over mod ham.

”Dårlig tjald” sagde pigen, som nu havde jointen og skoddede den på gulvet. Sisse nikkede længe og eftertænksomt. Imens løsrev den kronragede sig fra kysset og råbte, henvendt til den rasende:

”Giv mig Plexus, for helvede, Steen! Den flipper dårligt hvis du ikke slipper den nu, slip så den slange, mand ... du er kraftædeme for syg i hovedet!”

Han løb tværs over gulvet, hen mod Steen, der rakte hænderne ud for at tage fat i den langhårede med guitaren. Han standsede midt i bevægelsen, tøvede og vendte sig så om mod den skaldede, greb med begge hænder om slangen og prøvede at frigøre sig fra dens sammenrullede krop der lå

om hans hals. Den skaldede trak hurtigt dyret fri, mens han mumlede ensformigt og overraskende blidt. Med slangen i armene strøg han lige forbi mig og ud ad døren, som smækkede bag ham.

Jeg stod fastklinet til gulvet og frøs i mit vintertøj, ingen havde opdaget mig, Sisse mødte overfladisk mit blik, hendes øjne mødte mine i en brøkdæl af et sekund, og gled så videre. Hun genkendte mig ikke. Så brølede han igen, ham der blev kaldt Steen, med fornyet kraft brølede han og løftede fyren med guitaren op i luften på strakte arme.

”Dit lille, forpulede møgsvin, du har ikke fattet en skid af noget som helst, jeg skal eddermaneme smadre dit lille, grimme bøssefjæs så det rykker noget ...” hylede han og knaldede ham ned i gulvet.

Han greb guitaren og begyndte at slå. Han slog og slog og slog, det ville ingen ende tage, han bare tævede løs på den anden, der mest af alt lignede en mager hund, han værgede ikke engang for sig, blodet løb i en tynd stribe fra hans hoved, hen over det støvede plankegulv. Ingen så meget som løftede et øjenbryn.

Endelig holdt han op. Manden lå bevidstløs på gulvet, hans ansigt var indsmurt i blod.

”Slap dog lidt af, mand” sagde pigen med døningehovedet på skulderen og samlede en karton appelsinjuice op fra gulvet. ”Hvad fanden, er der ikke mere juice?” Hun rystede kartonen op og ned. ”For meget med jer ...”

Steen trak vejret dybt og tørrede sveden af panden. Han gik med larmende skridt i spidse støvler hen mod døren. Jeg kunne lugte hans hud og høre hans forpustede åndedræt tæt ved mit øre. Jeg troede jeg skulle dø. Af skræk; som i et mareridt, hvor man tænker: Nu er det virkelig slut ...

Sisse sad med lukkede øjne. Jeg troede hun sov. Men så kom den lille kronragede tilbage, ind ad døren med slangen hængende lang og gul ned over maven. Han tog Sisse i armen og ruskede

hende.

”Skal du med op?” spurgte han. »Hallo! Skal du med op og se stjerner?”

Hun rejste sig anstrengt, og før jeg kunne nå at reagere var de ude ad døren.

”For meget, mand ...” lød en stemme sløvt, da jeg meget forsigtigt og med gelé i knæene bevægede mig hen mod den klaprende dør. Jeg kunne næsten ikke få vejret.

Ude på gaden begyndte jeg med det samme at tude. Det var blevet helt mørkt. Der kunne være gået flere uger siden jeg gik ind i det hus, det kunne lige så godt have været en helt anden dag, en anden aften. Men jeg så på mit digitalur, og det viste 18.32. Jeg var så træt som aldrig før og slæbte mig hjem hvor jeg gik direkte i seng uden først at klæde mig af eller tænde lyset, jeg faldt med det samme i en dyb og anstrengende søvn.

Siden den dag opsøgte jeg aldrig mere Sisse. Hun opsøgte heller ikke mig. Og det blev forår, som det altid bliver, vi kom helt ind i april, før jeg blev mindet om min søster igen.

Og da var hun allerede fløjet.

*

Forrevne. Det var vi vel alle sammen. Hvad vi nu hed. Men Creepy sørgede godt for mig. Jeg var hans yndlingsdukke, sagde han, fordi jeg skød ham af med en helt utrolig fart under stjernehimlen. Jeg manglede ikke noget, og fik endda lov til at holde Plexus en gang imellem, han sagde vi klædte hinanden, og lod den sno sig rundt på min nøgne krop. Den var lidt kold, eller nærmere: den var hverken kold eller varm, bare underligt ingenting. Men det gjorde ikke noget. Jeg frøs ikke mere, Creepy trak poser op af skrinet mange gange om dagen, og også om natten.

Jeg følte mig oven i købet smigret, da han spurgte om jeg ville være med i den film. Jeg blev slet ikke bange.

”Det er eksklusive varer, en amerikansk bestilling, jeg kommer til at hæve kassen hvis du siger ja”.

”Ja” sagde jeg, ”det er okay med mig.”

Han smilede og anrettede en overdådig bane til mig.

”Intet er for godt til dig” sagde han.

Han forærede mig sit bedste kors, håndlavet og af tungt råsløv, han sagde det ville bringe mig lykke under optagelserne. Kort efter rejste vi. Sugget i maven var helt ubeskriveligt på grund af al den sne.

Der er meget varmt i Californien, det husker jeg, varmt og tørt, min hud var slet ikke vant til lys. Plexus var med, Creepy smuglede ham i en kuffert. Selvfølgelig var Plexus med.

Og optagelserne. Eller optagelsen, der var jo kun den ene. Ude i ørkenen, masser af sand og sol, masser af lys og mange stemmer, bevægelse. Spansk og engelsk talte de, jeg forstod ikke hvad de sagde. Creepy var stolt af sine masker, der var to, til mændene; vanvittige, forvrængede monstermasker. Ikke at de rørte mig. Ikke at noget rørte mig. Jeg var slet ikke bange, lod bare det gule sand glide mellem mine fingre, lukkede øjnene for det skarpe lys og ventede på at det skulle blive min tur. Blive min tur. Plexus så på mig med sine slangeøjne og spillede med tungen ud gennem tremmerne i sin kasse.

Og så gik det i gang. Kameraerne rullede, jeg var godt dopet, Creepy havde skudt noget ind i min arm og hvisket at det var det bedste, det bedste af det bedste. ”Du er på, Barbiedukke, nu letter du snart”. Han smilede skævt. Han kyssede mig. Han havde aldrig kysset mig før.

Mændene med maskerne kneppede mig på skift, bandt mine hænder og fødder og piskede mig med en kortskaftet pisk. De skar i mine bryster og rundt om mit skød, små blodige flænger i kødet. Jeg mærkede mest sandet, sådan noget sand giver en helt speciel fornemmelse. Det er

overalt og trænger ind alle vegne. Den tørre, støvede smag af sand, knasende mellem tænderne, små korn i mine øjne ...

Og så. Så begyndte de at stikke til. Jeg så godt hvordan de løftede knivene. Skreg jeg? Jeg tror det ikke. Jeg vidste jo. Og det gik så hurtigt. Så uendelig hurtigt. Til jeg lettede; lettede og fløj. Op over den gule ørken og den gennemhullede, livløse krop. Slangen i buret, Creepy bøjet over kroppen, mændene der krængede deres masker af og tændte en cigaret. Vingerne groede ud på min usynlige ryg, jeg mærkede mig selv. Som en let, let skikkelse, vægtløs og opfyldt af lykke. Jeg var blevet til en engel, jeg som altid har drømt om at flyve. Snart blev alt helt lyst og fantastisk, og her er jeg nu, og det har været sådan længe. Jeg bare flyver og flyver igennem de mest farvestrålende rum. Der findes ingen forhindringer mere.

*

”HUN ER DØD” skreg vores mor ind i telefonrøret, og venteværelset var fuldt af mennesker.

Jeg tog en taxa til Gl. Køge Landevej og strøg hende over det tørre, permanentede hår. Hun skreg som et nyfødt barn. Kaj lavede kaffe og tændte hende en cecil. Så ringede jeg efter vagtlægen, som kom og gav hende noget beroligende.

Hun var død. Hun var død. Politiet havde selv sagt der. Da min mor var slumret ind, ringede jeg dem op, og de fortalte mig det. At hun var død. En eller anden fyr havde haft hende med hjem i en kiste. Et uheld, påstod han. Et overfald, sagde politiet i San Diego, det stod der i rapporten.

”Men det er vi nu ikke så sikre på” sagde manden i den anden ende af røret, ”vi skal nok komme til bunds i den sag.”

Hans stemme var jysk og blød og jeg græd ikke. Jeg var bare helt stiv i kroppen og meget træt.

De havde lukket hendes øjne, da jeg skulle identificere hende, og det var jeg glad for, jeg ville

ikke se hendes grønne stjerneøjne kigge grådigt på mig. Hun lo ikke. Men der var grimme snitsår næsten overalt på hendes krop, og der var sand i hendes hår, groft, gult sand, og i hendes ører; hun så egentlig ikke forskrækket ud eller noget, munden havde bare ikke mere at fortælle.

Nu er det sommer. Jeg sidder her bag min skranke og min kittel er ren og hvid. Vi fik hende godt i jorden. Min mor har taget stesolid og det der er værre siden. Og Kaj er flyttet. Ellers er der ikke sket noget særligt.

Vi kigger nogen gange på de blege polaroidfotos fra dengang Sisse og jeg var små. ”Hun var sådan en engel som lille” siger min mor, ”sådan et rigtigt lille englebarn. Det var hun helt sikkert ...”

Der var simpelthen ikke slik nok i verden til Sisse. Sådan ser jeg på det. Derfor kan jeg sidde her i dag og glatte min kølige kittel. Med stramme kæber og orden i håret. Uden at fælde den mindste tåre. Og det til trods for at jeg virkelig elskede hende, den lille satan. Men ensom, det bliver man jo så tit.

Naja Marie Aidt: Vandmærket. Gyldendal 1993

TRINK, TRINK, BRÜDERLEIN TRINK

Wilhelm Lindemann

Trink, trink, Brüderlein, trink,
lass doch die Sorgen zu Haus!
Trink, trink, Brüderlein, trink,
zieh doch die Stirn nicht so krauss!
Meide den Kummer und meide den Schmerz,
dann ist das Leben ein Scherz!
Meide den Kummer und meide den Schmerz,
dann ist das Leben ein Scherz!

Das Trinken, das soll man nicht lassen,
das Trinken regiert doch die Welt,
man soll auch den Menschen nicht hassen,
der stets eine Lage bestellt.
Ob Bier, ob Wein, ob Champagner,
nur lasst uns beim Trinken nicht prahl'n,
es trank den Champagner schon mancher
und konnt ihn nachher nicht bezahl'n.

Trink, trink, Brüderlein, trink...

Das Lieben, das Trinken, das Singen
schafft Freude und fröhlichen Mut,
den Frauen, den musst du eins bringen,
sie sind doch so lieb und so gut.
Verlieb dich, solange du jung bist,
die Hauptsach', du bist noch nicht blau,
denn wenn man beim fröhlichen Trunk ist,
bekommt man sehr leicht eine Frau.

Trink, trink, Brüderlein, trink...

Der Moses, der hat, gar nicht übel,
ein elftes Gebot noch erdacht,
das steht aber nicht in der Bibel
und hat so viel Freude gemacht.
Man hatte es uns unterschlagen,
weil fröhliches Trinken es preist,
ich aber, ich will es euch sagen.
Ja, wisst ihr denn auch, wie es heisst?

Trink, trink, Brüderlein, trink...

(1927)

GLOSER

Brüderlein - lille broder

die Stirn krauss ziehen - rynke panden

den Kummer meiden - undgå bekymringerne

Scherz - spøg

regieren - styre

stets - hele tiden

Lage - omgang

mancher - mangen én

nachher - bagefter

Freude schaffen - skabe glæde

fröhlicher Mut - godt humør

lieb - sød

blau - fuld

beim fröhlichen Trunk - have en lille skid på

übel - ringe

Gebot - bud

UNGDOMSREJSER, ALKOHOL OG ANNONCERING

UNG REJS

Ung Rejs er et rejsebureau, der har specialiseret sig i målrettede rejser til unge, der ønsker fest og farver.

Citaterne stammer fra Ung Rejs' webreklamer, se også billeder p. 103.

Er du "sindssyg"? Hvis ikke så er der her mulighed for at blive det! Ung Rejs byder velkommen til ugens mest rablende arrangement. Vanvittige guider der laver det mest sorte, latterfremkaldende guideshow du nogensinde har oplevet. Se dem udfolde deres talenter på scenen og deltag selv i de sindssyge konkurrencer, der får maven til at trække sig sammen i latterkrampes. Her er virkelig en mulighed for at te sig lige så tosset som man har lyst til. Opdelt i to-tre hold, der skal dyste mod hinanden, lægger vi ud med en times fri vand, limonade, sodavand, sangria og/eller øl. Holdkaptajnerne lægger de vilde slagplaner og festen er i gang. Der skal synges, råbes, danses, hoppes på tungen og frem for alt - festes! Midt på aftenen viser guidernes deres hotte, vanvittige og hylende morsomme guideshow. Der rundes af med gratis entré på diskotek.

Har du planer om at dase dagen lang og bare lade op til aftenens vilde fester. Glem det!! Der er få timer i døgnnet. Derfor fester Ung Rejs også om dagen. Under den åbne blå himmel fyrer vi op for musikken og holder fest, så båden laver ringe i vandet. Sol, våde kroppe, konkurrencer og vanvittige guider, tilsat heftigt musik og fri øl på sejlturen hjem, er bare lidt af, hvad dagen byder på. Når vi går i land, har en af barerne en overraskelse til os.

Ved udgivelse af kataloget for Ung Rejs 2002 udsendte bureauet følgende pressemeddelelse:

UNG REJS KATALOG ÆNDRET EFTER KRITIK

Ung Rejs ændrer tonen i sit nye sommerkatalog efter kritik fra Forbrugerombudsmanden

(Tjæreborg, den 13/11 2001)

I dag udkommer et nyt sommerkatalog fra Ung Rejs. I forhold til sidste års omdiskuterede katalog er tonen ændret en del og visse billeder er fjernet, ligesom et enkelt arrangement er taget helt af plakaten.

Det er sket for at imødekomme den kritik, Forbrugerombudsmanden rettede mod Ung Rejs sidste år, fordi han mente, kataloget fristede og tilskyndede unge til at indtage ”umådeholdende mængder alkohol”.

”Når man læser det nye Ung Rejs 2002 katalog, lægger man umiddelbart ikke mærke til de ændringer, som Ung Rejs har gennemført siden dialogen med Forbrugerombudsmanden i foråret. Forbrugerombudsmandens kritik af vores katalog, var ikke særlig konkret. Der blev nævnt nogle arrangementer og overskrifter, men det blev ikke ophyst, hvorfor de var nævnt eller hvad der konkret skulle ændres. I stedet var der en henvisning til lovgivningen og nogle fortolkninger. Det har vi opfattet som et signal om, at det er os, der skal vurdere de forskellige kritikpunkter og selv løse problemerne. Og det har vi så gjort efter bedste evne og overbevisning” siger John N. Tobiesen, direktør i Ung Rejs.

Ung Rejs har bl.a. ændret følgende:

- Et billede af en pige med en Malibu flaske er taget ud af kampagnen
- Arrangementet – ”Tøm Baren Fest” udgår. I stedet lanceres karnevals festen.
- Ved alle arrangementer, hvor drikkevarer er inkluderet i prisen, findes nu masser af alkoholfrie alternativer, eksempelvis mineralvand, limonade og sodavand.
- Billeder, som viser Ung Rejs gæster, der drikker alkohol, er fjernet.
- Formuleringer, som eksempelvis ”...sørges for drikkevarer i tilstrækkelige mængder...” er ændret eller helt taget ud.

Ung Rejs har dog fundet nogle af Forbrugerombudsmandens kritikpunkter urimelige, og har derfor heller ikke foretaget ændringer i den forbindelse. Det drejer sig om:

- Et piktogram, der forestiller et glas med et sugerør. Det skulle, ifølge Forbrugerombudsmanden, være i strid med god markedsføringsskik.

Det er Ung Rejs uenig i.

- Ung Rejs har heller ikke ændret navnet pubcrawling, fordi navnet i sig selv, efter Ung Rejs’ opfattelse, ikke opfordrer til indtagelse af alkohol, som eksempelvis Tøm Baren Fest, kunne have gjort.

Ud over Forbrugerombudsmandens kritikpunkter har Ung Rejs selv taget initiativ til ændringer. Eksempelvis er et billede af en Carlsberg-dåse på et bord fjernet, nye fotos er valgt med omhu, ligesom tonen i alle nye formuleringer er ændret.

OPGAVE

1. Analyser billedet p. 103 ”Husk nu at få rigeligt med væske” og diskuter hvorfor Ung Rejs accepterede, at netop dette billede blev taget ud af det nye katalog.
2. Forstår I og er I enige med ombudsmanden i hans vurderinger?

UNGFERIE

*UngFerie er et rejsebureau, som henvender sig til unge og bl.a. formidler Løkken-arrangementet.
Fra 2005-kataloget:*

VELKOMMEN!

BeachCamp!

En oplevelsesferie med fest, fart og spænding

Sydens charme, vestkystens fantastiske strande, danmark's festligste natteliv og masser af aktiviteter.

Tag på din ungdomsferie i Danmark!

Tag med på **BeachCamp '05!** - Fucking Fed Ferie!

Vi arrangerer ungdomsferie i Løkken hver sommer i ugerne **27** til **30** begge inklusiv!

Du får alle disse herligheder på bare en uge

- Overnatning på Løkken Klit Camping, 1 uge (mandag til søndag)
- Eget telt, som må tages med hjem når ugen er omme
- Original BeachCamp.dk T-shirt
- Pub Crawl, oplev Løkkens natteliv!
- To events/fester fra »BeachCamp Party Bag« (se under fester)
- Skumparty · Fri entré hele ugen på Peter Baadsmann, Discotek New York, Club Holliday
- Koncert(er) med et dansk eller internationalt topnavn
- Guide-service hele ugen!
- En oplevelse du sent glemmer!

Det vil sige at vi sørger for overnatning, aktiviteter og fester!

Som BeachCamper sørger du kun for, at komme til/fra Løkken Klit Camping!

SPØRGSMÅL

1. Er der forskel på dette og Ung Rejs' koncept?
2. Se evt. dokumentarprogrammet "Løkken amok" – 2003 - (kan lånes på Amtscentret for Undervisning) og diskuter i hvilket omfang, det er de unge selv, og i hvilket omfang, det er arrangørerne, der bestemmer tempoet.

Løkken • BeachCamp

Tag på ungdomsferie i Danmark med UngFerie BeachCamp!

Få Sydens charme, vestkystens fantastiske strande, Danmarks festligste nattelev og masser af aktiviteter ugen igennem!

UngFerie BeachCamp er for dig, som er klar og at fyre den af herhjemme i Danmark med en total-løsning, hvor vi sørger for overnatning, sikkerhed, aktiviteter og fester!

Som BeachCamper sørger du kun for, at komme til/fra Løkken Klit Camping og din forplejning!

UngFeries BeachCamp-pakke 2004 består af:

- Overnatning på Løkken Klit Camping, 1 uge
- Eget telt, som må tages med hjem, når ugen er omme.
- Original BeachCamp als T-shirt
- UngFerie vipkort: med gratis fester hele året!
- Pub Crawl med besøg på minimum fire diskoteker
- To ekstra events/fester fra "Guldrepsen"
- Skumparty
- Fri entré hele ugen på Peter Baadmand og Discotek New York (et af Danmarks største).
- (In aften på Crazy Daisy Beachclub
- Koncert(er) med et dansk eller internationalt topnavn
- Guide-service hele ugen!

Pris for hele pakken: 1.445 kr.

Fucking fed ferie!!

Les mere om

UngFerie BeachCamp

herunder festerne og bestil online på www.ungferie.dk

BeachCamp sikkerhed

Sikkerheden er i top på UngFeries BeachCamp! Vores guider vil være til stede døgnet rundt - i byen og på campingpladsen.

UngFerie Beach-Camp har en NUL-tolerancepolitik overfor anordnede stoffer!

På ankomstedagen skal du være fyldt 18 år.

Ungferie BeachCamp afvikles i disse uger:

Afrejse	Ankomst:	Afrejse:
Uge 26	Mandag 31/6	Søndag 27/6
Uge 27	Mandag 28/6	Søndag 4/7
Uge 28	Mandag 5/7	Søndag 11/7
Uge 29	Mandag 12/7	Søndag 18/7
Uge 30	Mandag 19/7	Søndag 25/7
Uge 31	Mandag d. 26/7	Søndag d. 1/8

I farver p. 102

FLYDENDE IDENTITET - OM REKLAME, KULTUR OG OPDRAGELSE TIL DRUK

Af John Thorup
Uddannelse 10, 2000

Med udgangspunkt i de unges alkoholforbrug ser forfatteren cand.mag. John Thorup på, hvordan de unges forbrugsvaner skabes, og diskuterer reklamens rolle i denne proces. Kan reklamen få unge til at drikke, kan den få dem til at drikke en bestemt type alkohol eller har den kun indflydelse på, om de drikker Smirnoff eller Absolut?

Reklamer virker - men hvordan?

Et af de mest kendte eksempler på effektiv reklame til unge er Levis. I midten af 1980'erne var Levis blot et jeansmærke blandt andre, men så indledte tøjgiganten en ny reklamekampagne. En række reklamefilm opbygget som musikvideoer (uden dialog og båret af et lydspor af rock eller bluesmusik) fortalte om frie, selvsikre og selvstændige unge mænd. Reklamernes tavse rebeller fik de unge til at strømme ind i tøjbutikkerne, og i 1987 overgik Levis' salgstal for første gang Lees og Wranglers i Danmark. Et par år efter stod der Levis på mere end halvdelen af alle solgte mærkevarejeans.²⁹

En tilsvarende historie kan vodkamærket Absolut fortælle. I 1980 indledte Absolut en reklamekampagne, der foreløbig har løbet i 21 år. Reklamerne er udført af tidens "hotte" kunstnere - lige fra Andy Warhol til Damien Hirst - der giver deres personlige fortolkning af Absolut-flasken bl.a. forklædt som juletræ og sofistikeret kvindefrisure. Året efter kampagnen startede, blev der solgt 100.000 liter Absolut på verdensplan, i 1999 blev der solgt 60 mio. liter.³⁰ I Danmark har Absolut haft en tilsvarende succes primært hos de 18-24-årige.

Reklamer virker, men hvordan virker de? Levis og

Absolut fik unge til at købe deres produkter, men kan salgssuccesen primært tilskrives reklamer? Og hvis den kan, formåede reklamerne så at ændre de unges forbrugsvaner fundamentalt? Fik reklamerne de unge til at købe mere denim og mere vodka, end de ellers ville have gjort? Kan reklamen med andre ord få de unge til at ændre deres forbrugsvaner fuldstændig, eller påvirker de »bare« deres valg af mærkevarer?

Jeg vil i det følgende fremsætte det synspunkt, at reklamen primært flytter markedsandele mellem mærkevarer. Nok har reklamer betydning for unges forbrug, men betydningen er ikke så stor, som man skulle tro. Levis' succes var fx ikke kun et resultat af god reklame, men også af produktudvikling. Levis begyndte nemlig samtidig med reklamekampagnen at sælge cowboybukser i mange forskellige størrelser. Denne nye individualisering af produktet opfyldte et behov i tiden og var medvirkende til salgsfremgangen. Desuden virker reklame ikke altid. På trods af at Levis har fortsat sin massive markedsføring ind i det ny årtusinde, er salget af denimprodukter i Danmark faldet med 10-15 pct. i løbet af de senere år, hvilket er gået hårdest ud over Levis.³¹

Den sidste bøvs er slået

De store forandringer i forbruget skabes ikke af reklamen, men af fundamentale kulturelle forandringer. For at forstå unges forbrugsvaner er det derfor ikke nok at forstå, hvad det er ved reklamen, der fascinerer de unge. Ofte har reklamen ingen betydning for de unges forbrug. Derfor er vi nødt til at udvikle en bedre forståelse af, hvad det er ved varerne, der appellerer til ungdommen. En vare, der appellerer stærkt til unge, er alkohol.

²⁹ Ringkøbing og Rothenborg, 2000

³⁰ Benson, 2000

³¹ Andersen, 1999

Unge alkoholforbrug har altid været genstand for debat. Senest har debatten raset i forbindelse med WHO's undersøgelse af europæiske teenagers alkoholforbrug, der viste, at danske teenagere er meget tidligere ude end andre europæiske unge.

Hvor næsten hver tredje elev i en dansk 9. klasse har været fuld mere end 10 gange det seneste år, så gælder det kun hver 25. af de franske drenge og en ud af 100 franske piger i 9. klasse. At reklamen skulle have noget at gøre med den tidlige danske alkoholdebut er meget usandsynligt, da Danmark er et af de europæiske lande, der har de største restriktioner på alkoholreklame.³² De store nationale forskelle tyder da også på, at det er nogle dybtliggende kulturelle forhold, der skaber unges alkoholkultur.

Men hvordan er egentlig sammenhængen mellem alkoholreklame og unges alkoholkultur? Hvis man ser på danskernes samlede alkoholforbrug, får man et slående argument for, hvor ineffektiv den stigende reklamerer er. Siden 1985 har det totale alkoholforbrug ligget stabilt på ca. 50 mio. liter ren alkohol.³³ Dette til trods for at kvinderne ser dybere i vinflasken end nogensinde tidligere, og at alkoholproducenter som fx Carlsberg og Smirnoff annoncerer massivt.

Endnu værre ser det ud for reklamen, når vi ser på ølsalget. Ølreklamer har hele vejen op gennem 1990'erne været de absolut mest populære reklamer. 8 gange i løbet af de seneste 10 år har en ølreklame vundet publikumsprisen ved reklamebranchens årlige prisuddeling Arnold (senest vandt "Duborg" -reklamerne med Slatko Buric som kioskejer). Og prisen

32 I 2000 blev det såkaldte Håndhævelsesudvalget nedsat, som håndhæver retningslinierne for markedsføring af alkohol. Retningslinierne kan betragtes som "samregulering", dvs. det er ikke lov, men retningslinier, som relevante interessenter har været med til at forhandle sammen med myndigheder. Al markedsføring i Danmark skal følge disse retningslinier. I Udvalget sidder både forbruger- og erhvervsinteresser og håndhæver retningslinierne.

33 Danmarks Statistik

er i høj grad en ungdomspris, da stemmerne er afgivet af årets biografpublikum. Unge favoritreklamer er da også sjove, danske reklamefilm og ølreklamerne snarere end det er smarte, velproducerede udenlandske reklamer.³⁴ Ølreklamer vinder ikke kun i popularitet, men også i mængde. Carlsberg har gennem 1990'erne konstant været blandt de 5 største annoncører i de danske medier.³⁵ Budgettet har primært været brugt på ølreklamer, og ølgiganten har desuden brugt enorme summer på andre former for ungdomsrettet markedsføring - bl.a. sponsorerer af de Grønne Koncerter og FCCs superligahold.

Alligevel er ølsalget faldet drastisk i samme periode. Hvor der i 1990 blev solgt godt 635 mio. liter øl i Danmark, hældte vi kun 483 mio. liter i svælget i 2004.³⁶ Faldet skyldes primært, at de unge er holdt op med at drikke øl. Trods massiv markedsføring har Carlsberg ikke kunnet vende øllets bøvse image blandt unge.

Sprut er praktisk

De unge foretrækker spiritus i stedet for øl, men det er ikke al spiritus, der dur. De unge går kun efter "udenlandsk" spiritus, dvs. vodka, rom og gin. Unge drikker, når de går til fest eller i byen. Og det at gå til fest/i byen skal opfylde et helt bestemt behov: Det skal markere et brud med hverdagen - der skal være fest i gaden. Øllet er stærkt forbundet med den danske hverdags-/madkultur, det er hverdagens alkohol og er derfor ikke særlig velegnet til at markere dette brud. Derimod rummer den udenlandske spiritus nogle muligheder, der gør den velegnet til fest. For det første "slår" ren spiritus hårdt, den kan give en hurtig og effektiv brandert. For det andet kan den blandes op med bolsjer, sodavand eller juice. Det gør smagen sød og dermed mere velegnet til unge, uøvede ganer, der ofte finder øl bittert. For det tredje

34 Thorup, 2000

35 Gallup Adfacts

36 Danmarks Statistik

kan udenlandsk spiritus give drukturen en æstetisk dimension, når den drikkes som cocktail - det gør den festlig, sød i smagen og giver større appel hos pigerne.

Faktisk er det samlede salg af spiritus steget siden 1990, hvor der blev solgt 16,7 mio. liter spiritus. I 2004 var salget på 25,7 mio. liter. Men dette tal dækker over ændringen i de unges alkoholvaner. Hvor forbruget af dansk spiritus - det vil primært sige snaps og bitter - er faldet med knap 4 mio. liter, så er forbruget af udenlandsk spiritus vokset med knapt 2 mio. liter.

Dette skift er ikke så meget en konsekvens af reklame, som det er en konsekvens af kulturelle forandringer: For det første går unge mere i byen end tidligere. Der er blevet flere unge, fordi ungdomsperioden er vokset - i dag starter den i 12 års alderen og slutter i 30 års alderen. Fest og byture er desuden blevet en vigtigere del af ungdomskulturen (i dag går unge for eksempel ofte i byen også om torsdagen). For det andet er det sket en udvikling i de unges værdier. De posttraditionelle livsvilkår er slået igennem med fuld kraft de seneste 10-15 år, og derfor er det blevet endnu vigtigere for unge at løsrive sig fra traditionerne og skabe sig en selvstændig ungdomskultur. Denne udvikling har også haft konsekvenser for de unges alkoholforbrug.

Du er det, du drikker

Udenlandsk spiritus er ikke blot praktisk velegnet til at dække unges behov, den er også symbolsk velegnet. Det kan nemlig gøre de unges alkoholindtagelse til et led i konstruktionen af en selvstændig ungdomskultur. Den nok vigtigste årsag til at unge ikke drikker øl og dansk spiritus er, at de voksne drikker det. I princippet er der ikke noget, der forhindrer unge mennesker i at blande snaps i colaen i stedet for vodka - men snapsen er så tæt knyttet til en bestemt brugspraksis, at denne tanke er meget svær at tænke. Øl, snaps og bitter har det problem i forhold til unge, at det er

nationalspiritus. Hvor øllet er forbundet med hverdagen og værtshuset (dvs. de voksnes byliv), så er de to spirituosa forbundet med tradition og familie. Til jul og påske drikker vi Rød Ålborg, og til de runde fødselsdage kommer der Gammel Dansk på bordet. Øl, snaps og bitter repræsenterer familien, det nationale og traditionen, og det gør disse væsker meget betændte i forhold til en moderne ungdomskultur. Et af de vigtigste projekter for moderne unge er nemlig at etablere en selvstændig identitet og kultur - uberørt af voksenhånd, og det sker bl.a. ved at bryde med familiens og nationens traditioner.

Et brud med de voksnes drikkevaner kan således repræsentere et brud med forældregenerationen og dermed blive et led i konstruktionen af en selvstændig ungdomskultur. Derfor er de fremmede væsker så dragende. Ikke alene er vodka, gin og rom særdeles festegnede, de repræsenterer også et brud med traditionen og det danske. Og netop her kan reklamen få en funktion ved at betone det eksotiske og fremmedartede (læs: udanske). Det gør den danske mærkevarevodka Danzka gennem sit navn, og det har Smirnoff gjort i mange år med deres mystiske og dunkle "pure thrill" -kampagne, hvor Smirnoff-flasken fungerer som et troldepejl, der forvandler reklamens motiv (en bisværmer bliver til kamphelikoptere, et fitnesscenter bliver til et fangehul).

Smirnoff er en del af opdragelsen

Formålet med ovenstående har været at give et bidrag til en bedre forståelse af de unges forbrug og foreslå nogle begreber, som kan hjælpe os til en forståelse. Forbrug er en kulturel praksis og ikke kun en kommerciel. Når vi drikker, realiserer vi ikke kun nogle producenters økonomiske interesser, vi realiserer også os selv. Vi får vores identitet gennem de ting, vi omgiver os med - og alkohol er en af disse ting. Når vi skal forstå, hvorfor unge vælger et produkt frem for et andet, er det derfor ikke nok at se på reklamens appel. Vi må også se på produktets

kulturelle egnethed - dvs. dets evne til at løse tidens praktiske og symbolske behov.³⁷

Hvordan honorerer produktet de unges krav til situationen («at gå til fest/i byen»), og hvordan honorerer det deres identitetsmæssige behov og værdier? Det kan forhåbentlig give os et mere nuanceret billede af forholdet reklame, unges forbrug og ungdomskultur. I hvert fald kan det tydeliggøre, at der er langt mere grundlæggende kulturmekanismer på spil end reklame, når unges forbrug formes, mekanismer som selv ikke Carlsbergs enorme reklamebudget kan røkke ved. Disse mekanismer omfatter bl.a. de unges behov for at skabe en selvstændig kultur. Et behov der nok primært har sine rødder i den demokratiske og anti-autoritære opdragelsesform, der er stærkere i Danmark end i noget andet land.³⁸ Denne hyperindivi-

dualistiske opdragelsesform dyrker »selvstændighed« som et mantra, og her ligger kimen til danske unges stærke løsrivelsestrang og dermed til deres valg af (udenlandsk) alkohol.

LITTERATUR

Andersen, Berit: Med bukserne nede om hælene, i Politiken 10.3.1999

Benson, Peter Suppli: Dansk snaps får svensk accent, i Politiken 8.3.2000. Danmarks Statistiks hjemmeside www.dst.dk. Gallup adfacts.

Gundelach, Peter (1993): Man skal kunne styre sig, Vital3: 7-10.

Hoegenhaven, Casper (2000): Smirnoff, opgave på Film- & Medievidenskab.

Ilsøe, Trine Maria og Michael Rothenborg (2000): Nok se men ikke drikke, i Politiken 19.11.2000

Ringkøbing, Jeanette og Rothenborg, Michael (2000): Genfødt i USA, i Politiken 9.8.2000

Schudson, Michael (1984): Advertising- the uneasy persuasion, USA, Basic Books.

Thorup, John : Tilbage til virkeligheden, i Mediekultur.

³⁷ Schudson, 1984

³⁸ Gundelach 1993: 7

SPØRGSMÅL

1. Hvilken betydning har reklamer ifølge Thorup for unges alkoholvaner/forbrugsvaner og foretrukne drikkevarer?
2. Hvorfor foretrækker de unge ifølge Thorup at drikke udenlandsk spiritus frem for øl og vin? Mener du, at det er korrekt?
3. Hvilke kulturelle karaktertræk er ifølge Thorup afgørende for unges drikkevaner? Er du enig i denne karakteristik?